

Ἡ Κυρία καὶ Δέσποινα ἡμῶν Θεοτόκος ὡς Διδάσκαλος τῆς Ἀσκήσεως καὶ τῆς Νοεραῆς Προσευχῆς

Ἡ πρακτικὴ καὶ θεωρητικὴ ἀρετὴ

Ὡς γνωστόν, ὁ Ὅσιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης (†14.7.1809), στὸ ἐκτενέστατο συγγραφικὸ ἔργο του, ἔχει ἀναρίθμητες ἐγκωμιαστικὲς ἀναφορὲς στὸ κεχαριτωμένο καὶ πανσέβαστο καὶ παντοπόθητο ὄνομα τῆς Παναγίας Μητρὸς τοῦ Κυρίου μας.

Τὸ «ἐγκώμιον» ὅμως τοῦ Ὁσίου πρὸς τὴν Ἄχραντο Κόρη, ὅπως αὐτὸ μὲ ἀφθαστο λυρισμὸ, ρητορικὴ δεινότητά καὶ θεολογικὸ βάθος, ἀναδύεται ἀπὸ τῆς σαράντα περίπου σελίδες τῆς ἔρμηνείας του στὴν **Ῥωδὴ τῆς Θεοτόκου**, τὸν ἀναδεικνύει ἀναμφισβήτητα ὡς ἓνα ἐκ τῶν κορυφαίων Θεοτοκολόγων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας.

* * *

Ἡ Ῥωδὴ τῆς Θεοτόκου, μὲ τὴν ὁποία ἡ θεόπαις Μαριάμ ἐδοξολόγησε καὶ ἐμεγάλυνε τὸν Κύριό μας, κατὰ τὴν ἐπίσκεψί Της στὴν Ἁγία Ἐλισάβετ, μετὰ τὸν Εὐαγγελισμό Της ἀπὸ τὸν Ἀρχάγγελο Γαβριήλ, εἶναι *«ἀξιάγαστος τῇ ἀληθείᾳ καὶ γλυκύτῃ καὶ κοσμοπόθητος»* περισσότερο ἀπὸ ὅλες τῆς Ῥωδὲς τῶν ἀπ' αἰῶνος Ἀγίων, διότι εἶναι **Ῥωδὴ** *«τῆς τῶν ἁγίων ἀγιωτέρας»*, *«ποιητῆς αὐτῆς ἐστάθη μία παντοβασίλισσα καὶ μία Μήτηρ τοῦ Ποιητοῦ τῶν ἀπάντων»*, *«εἶναι γέννημα καὶ συνθήκη καὶ ἐκφώνημα ἐκείνου τοῦ θεοειδεστάτου νοός, ἐκείνης τῆς καθαρῆς καρδίας, καὶ ἐκείνου τοῦ ἀγιωτάτου στόματος, αὐτῆς δὴ αὐτῆς τῆς Ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ αὐτῆς τῆς ἰδίας Μητρὸς τοῦ Θεοῦ»*.

Ἡ θαυμασία αὐτὴ καὶ ἀξιάγαστος **Ῥωδὴ**, χωρισμένη σὲ ἕξι στίχους, ἔχει διορισθῆ ἀπὸ τοὺς θεοφόρους Πατέρας νὰ ψάλλεται-στικολογῆται πρὸς τὸ τέλος τοῦ Ὁρθρου, μαζὶ μὲ τὸ γλυκύτατο ἐφύμνιο καὶ κοσμοπόθητο τροπάριο: *«Τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβίμ, καὶ ἔνδοξοτέραν ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφίμ, τὴν ἀδιαφθόρως Θεὸν Λόγον τεκοῦσαν, τὴν ὄντως Θεοτόκον, Σὲ μεγαλύνομεν»*.

* * *

Στὸ σύντομο αὐτὸ κείμενό μας θὰ προβοῦμε σὲ μερικὲς μόνο οἰκοδομτικὲς ἀναφορὲς τοῦ μεγάλου Ἀγιορείτου Θεοτοκολόγου ἐκ τῆς ἔρμηνείας του στὴν **Ῥωδὴ τῆς Θεοτόκου**, ὡς ταπεινὴ προσφορὰ ψυχῶν πινῶν εὐγνωμοσύνης καὶ ἐξυμνήσεως τῶν ὑπερφῶν καὶ ὑπὲρ ἔννοιαν μεγαλείων τῆς Μητροπαρθένου, διότι *«ἡ Θεοτόκος μακαρίους κάμνει ἐκείνους, ὅπου συνεχῶς καὶ μετὰ εὐλαβείας τὴν μακαρίζουν»*.

Εἶναι τόσο καὶ τέτοιο τὸ δέος τοῦ Ὁσίου Νικοδήμου πρὸ τῶν χαρισμάτων τῆς Παντοβασίλισσας, ὥστε αἰφνιδίως ἐκοπᾶ σὲ ἓναν ὀρμητικὸ χεῖμαρρο ἐγκωμίων πρὸς Αὐτήν:

«Ἦ γλυκυτάτη καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα *Μαριάμ*, τί πάθος εἶναι τοῦτο, ὅπου αἰσθάνομαι εἰς τὸν ἑαυτὸν μου; Ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ νὰ χορτάσω τοὺς ἐπαίνους τῶν μεγαλείων σου! Ὅσον γὰρ περισσότερον τὰ ἐπαινῶ, τόσον περισσότερον τὰ ὀρέγομαι καὶ ὁ πόθος μου ἐπ' ἄπειρον προβαίνει, καὶ ἡ ἐπιθυμία μου ἀκόρεστος γίνεται· διὸ καὶ πάλιν ἐπιθυμῶ νὰ τὰ ἐπαινέσω»!...

Ἐν συνεχείᾳ, ἀπαριθμεῖ ὄλους ἐκείνους, ὅσοι καταγίνονται «περὶ τὰς λογικὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας», οἱ ὅποιοι ἕκαστος μὲ τὸν τρόπο του φιλοτιμεῖται νὰ ἐπαινέσῃ τὴν Πάναγγο: παρελαύνουν οἱ Γραμματικοί, οἱ Λογικευόμενοι, οἱ Ῥήτορες, οἱ Ἀριθμητικοί, οἱ Γεωμέτραι, οἱ Μουσικοὶ καὶ Ἱεροψάλται, οἱ Ἀστρονόμοι, οἱ Ἠθικοί, οἱ Ὀπτικοί, οἱ Μηχανικοί, οἱ Φυσικοί, οἱ Μεταφυσικοί, οἱ Θεῖων Γραφῶν Ἐμπειροί, οἱ Θεολόγοι!...

* * *

Ἐκεῖνο ποὺ ἐντυπωσιάζει βαθύτατα εἶναι ὅτι ἡ Θεοτόκος, ἂν καὶ «ὑπέβη καὶ Ἀγγέλους καὶ Ἀρχαγγέλους καὶ πάσας τὰς χοροστασίας τῶν Οὐρανίων Δυνάμεων, ὄχι μὲ ἓνα μέτρον συγκριτικόν, ἀλλὰ μὲ ἀσύγκριτον»· ἂν καὶ «ἔγινε ὅλου τοῦ κόσμου κόσμος, καὶ ὅλης τῆς κτίσεως στολισμὸς καὶ καλλονὴ Ἀγγέλων τε καὶ ἀνθρώπων»· ἂν καὶ «αὕτη μόνη ἐστάθη μεθόριον Κτίστου καὶ κτίσεως»· ἂν καὶ ἦταν «ταμίας καὶ πρῦτανις τοῦ πλοῦτου τῆς θεότητος» καὶ «ταμίας καὶ φύλαξ [καὶ ποροχεύς] ὄλων τῶν θησαυρῶν καὶ χαρισμάτων τοῦ οὐρανοῦ Βασιλέως Θεοῦ», ἐν τούτοις ἔζησε ὡς **Ἀσκήτρια!**...

Ἡ ἔμπονος **Ἀσκησις** τῆς Θεομήτορος, ἡ ὁποία μετὰ τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Σωτῆρος μας ἀγωνίζοταν «μὲ νηστείας, μὲ προσευχάς, μὲ γονυκλισίας, καὶ μὲ κάθε εἶδους ἀσκήσεως», πρέπει νὰ συνδεθῇ καὶ μὲ τὴν ἐργασία τῆς **Νοερᾶς Προσευχῆς**, τῆς ὁποίας ἡ Παναγία θεωρεῖται **Διδάσκαλος**, διότι σὲ ὅλη τῆς τὴν ζωὴ, ἰδιαιτέρα μάλιστα ὅταν εὑρίσκετο ἐπὶ δώδεκα ἔτη στὰ Ἅγια τῶν Ἀγίων, «εἰς ἄλλο δὲν ἐκατεγίνετο καὶ ἐσχόλαζε, πάρει εἰς τὴν θεωρίαν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, θεοπτίαν τοῦ Θεοῦ», «μόνη καὶ μόνον τὸν Θεὸν θεωροῦσα, καὶ μόνη παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ θεωρουμένη».

Ἡ Κεχαριτωμένη «ἐφεῦρεν ἀπὸ λόγου *Της* καὶ εἰργάσθη» τὴν «νοερὰν πρᾶξιν καὶ θεωρίαν», μέσῳ τῆς ὁποίας ὁ νοῦς «ἀναβαίνει ἐπάνω ἀπὸ ὅλα τὰ κτίσματα καὶ βλέπει δόξαν Θεοῦ», καὶ κατόπιν ἡ Πάναγνος «εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα παρέδωκε» καὶ ἐδίδαξε αὐτὴν τὴν «καινούργιαν στράταν εἰς τοὺς οὐρανοὺς».

* * *

Ὁ Ὅσιος Νικόδημος μᾶς ὑπενθυμίζει, ὅτι «ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου ἐκτίσθη ἀπὸ τὸν Θεόν, διὰ νὰ ἐπιστρέφῃ πάντοτε πρὸς τὸν Θεὸν καὶ νὰ βλέπῃ τὸν ἑαυτῆς Κτίστην», ἡ δὲ **«ἐπιστροφή»** αὐτὴ περιλαμβάνει τὰ ἐξῆς δύο στάδια.

Στὸ **πρῶτο στάδιο**, ὀφείλομε νὰ γίνουμε **«Ἰακώβ»** (= περνιστής), δηλαδὴ νὰ γίνουμε περνισταὶ τῶν **παθῶν**, περνισταὶ τοῦ **διαβόλου** καὶ περνισταὶ τῆς **ἁμαρτίας**, μέσῳ τῆς **«πρακτικῆς ἀρετῆς»**, δηλαδὴ «μὲ νηστείας, μὲ ἀγρυπνίας, μὲ γονυκλισίας, μὲ χαμευνίας, μὲ προσευχάς, μὲ σκληραγωγίας καὶ μὲ ἄλλους κόπους σωματικούς».

Στὸ **δεύτερο στάδιο**, ὀφείλομε νὰ γίνουμε **«Ἰσραὴλ»** (= νοῦς ὀρᾶν τὸν Θεόν), μέσῳ τῆς **«θεωρητικῆς ἀρετῆς»**, δηλαδὴ «ἀπὸ τὴν ἐν καρδίᾳ μελετωμένην νοερὰν προσευχὴν,

ἀνάβαινε εἰς τὸν ἐν καρδίᾳ ἐνεργούμενον καὶ ἐνυπόστατον καλούμενον τῆς θείας Χάριτος φωτισμόν, καὶ δι' αὐτοῦ ἀνάβαινε, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀναβιβάζου ὑπὸ τῆς Χάριτος εἰς τὴν ὑπερφυᾶ καὶ ἄμεσον θεωρίαν, ἢ ἀληθέστερον φάναι, θεοπτίαν τοῦ Θεοῦ».

* * *

Διὰ τῆς «**Πράξεως**» λοιπὸν καὶ τῆς «**Θεωρίας**», διὰ τῆς **Ἀσκήσεως** καὶ τῆς **Καρδιακῆς Προσευχῆς**, μὲ συνεχῆ καὶ ἀσφαλῆ **Ὁδηγὸ** καὶ **Διδάσκαλο** τὴν Θεοτόκο, ἢ Ὁποία εἶναι Μήτηρ καὶ Χορηγὸς τῶν Χαρίτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἃς ἀγωνιζώμεθα συνεχῶς γιὰ τὸν ἐξαγνισμό καὶ τὴν καθαρότητα τῶν πέντε αἰσθήσεων, τῆς φαντασίας, τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας, διότι μόνον «**οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ τὸν Θεὸν ὁψονται**». □

(*) Περιοδ. «**Ἅγιος Κυπριανός**», ἀριθ. 313/Μάρτιος-Ἀπρίλιος 2003, σελ. 214-215.